

Koldingbogen

- ÅRSTAL:** 2001
- FORFATTER:** Kristian Bertelsen, [ved] Gudrun Hechmann
- TITEL:** Sognerådsformand Kristian Bertelsen i Lilballe.
- KORT RESUME:** Sognerådsformand i Eltang-Vilstrup
Sognekommune 1929-62. Erindringer fortalt til
Gudrun Hechmann i 1974

SOGNERÅDSFORMAND KRISTIAN BERTELSEN I LILBALLE

– ERINDRINGER FORTALT TIL GUDRUN HECHMANN I 1974

Kristian Bertelsens erindringer er indtalt på bånd i 1974 til lektor Gudrun Hechmann. Jørgen Fønsskov, tidligere kæmner i Eltang-Vilstrup kommune, har efterfølgende refereret interviewet.

Kristian Bertelsen og hans hustru Ingeborg f. Bidstrup købte en gård i Lilballe i 1915. De kom fra Kolding, hvor de havde boet siden deres giftermål i 1911. Kristian Bertelsen havde arbejdet for eksportør Jepsen på Kolding Havn. Han var født og opvokset i Thy.

Kristian Bertelsen kom hurtigt ind i bestyrelsen for Brugsforeningen i Lilballe og for Foredragsforeningen i Nr. Bjert. I 1919 blev han valgt til sognefoged, i 1921 kom han i sognerådet, og i 1929 blev han sognerådsformand i Eltang-Sdr. Vilstrup Sognekommune.

Et af de områder, der især interesserede Kristian Bertelsen, var skolevæsenet. Da han blev sognerådsformand, var der mange små skoler. Der var rytterskolen ved Eltang Kirke fra 1700-tallet, i Eltang Stationsby var der to skoler - forskolen i Eltang og hovedskolen på Eltang Mark, der senere blev kommunkontor. I Sdr. Vilstrup var der også to skoler, en forskole og en hovedskole. I Nr. Bjert og Strandhuse var det ligesådan. Også i Lilballe, der jo ligger i et hjørne for sig selv, ville man have en forskole. Den blev bygget i 1942. I 1950'erne byggedes ny skole i Strandhuse, og

den gamle blev nedlagt. Alle børn fra Lilballe, Eltang Kirkeby, Eltang og Sdr. Vilstrup går nu i skole i Centralskolen i Eltang, som er bygget i 1962. Alle børn fra Nr. Bjert og Strandhuse går i den nye skole i Strandhuse, Lyshøjskolen bygget 1969/70. Det betød, at mange fik langt til skole, men til gengæld blev der indført en skolebusordning.

Et andet væsentligt område for Kristian Bertelsen var det sociale område. Ligesom mange andre steder i landet blev der i 1860'erne etableret fattiggårde i sognene. I Eltang-Vilstrup købte sognerådet i 1866-67 en gård på Nr. Bjert Mark til fattiggård. Efter indførelsen af aldersundersøttelse fra 1891 blev der i en del af fattiggården indrettet et asyl, en form for alderdomshjem. Forholdene på fattiggårdene var kummerlige. Kristian Bertelsen var som sognerådsformand med til at nedlægge fattiggården i 1940. Den blev derefter solgt til privat beboelse og drevet som landbrug. Han betragtede det som det bedste resultat af hans arbejde i sognerådet, at alderdomshjemmet i Nr. Bjert (Basagerhus) blev bygget.

Om Lilballe Foredragsforening fortæller han:

„Foredragsforeninger havde dengang stor betydning. I dag er de faktisk forsvundet. Måske kan der være nogle i enkelte sogne. Den gang havde vi mange forskellige foredragsholdere, og det var mig som formand for Foredragsfor-

Sognerådsformand Kristian Bertelsen ved sit skrivebord. Foto: Aage Nørgaard.

eningen, der tog sig af dem, når de kom for at holde foredrag, så vi havde privat fornøjelse af dem. Jeg havde været på højskole og landbrugsskole og havde forbindelse med mange ledere og lærere på vore skoler. Jeg var på Vallekilde i 1906-07, hvor Poul Hansen var formand. Jeg oplevede mange gode ting på Vallekilde, som jeg har været meget glad for siden. Jeg var elev sammen med Jørgen Jørgensen, senere radikal undervisningsminister, og vi har holdt sammen i alle årene. Men tilbage til Foredragsforeningen, hvor vi gennem

årene havde mange forskellige foredragsholdere, bl.a. pastor Thygesen fra Vestbirk, der kom her igennem en længere tid, en stille fin mand – og Anders Vedel. Han var jo den store fortæller om verdensbegivenheder, noget som Juul Andersen, Askov tog op efter ham. Der skal også nævnes en lokal mand, lærer Bruun fra Sdr. Vilstrup. Når han havde holdt tale, og vi havde drukket kaffe, smed han jakken og fortsatte. Han var legemligt en svag mand, men en dygtig lærer og et fint menneske“.

Kristian Bertelsen var medlem af Eltang-Vilstrup Sogneråd i 41 år og sognerådsformand i 33 år fra 1929 til 1962.

Under krigen lå alle kommunens papirer stadig hjemme hos sognerådsformanden. Kort før krigens afslutning, natten mellem den 1. og 2. maj 1945 blev vinduet i køkkenet hos Kristian Bertelsen brækket op – om det var tyskere eller deres håndlangere fandt man aldrig ud af – men de brændte alle papirerne, som de slæbte ud i haven og satte ild til. De hældte brændstof over, og det brændte i flere dage. Bertelsen fortæller:

„På det tidspunkt havde vi ikke noget politi, men vi havde et sogneværn, der bestod af en del mænd, der havde forpligtet sig til at komme til hjælp, hvis der skete overfald eller lignende. Dem fik jeg tilkaldt, og de mødte om natten mellem kl. 24 og 3. En time efter de var kommet, kom der tyskere, der bankede på døren. De ville vide, hvad der foregik, siden huset var oplyst, og de havde set ildhævet i haven. De spurgte, hvad årsagen kunne være, hvem jeg troede, det var – det anede jeg ikke noget om. De, der havde sat ild på, var kort efter kørt herfra. De kom fra Vejle og kørte mod Kolding. Om de var tyskere, ved jeg ikke – de beherskede i hvert fald det tyske sprog. Inden de forlod mig, kom de med udtalelse om, at når det blev dag, ville der komme mandskab, der skulle have rede på, hvad der skete. Sogneværnet blev her til hen på morgenstunden, og så gik vi hver til sit, men deres udtalelse om, at der ville komme mandskab næste dag, holdt ikke stik. Der kom aldrig nogen.

Noget af det samme havde været tilfældet på de forskellige kommunekontorer både natten før og natten efter. Dagen efter kom politimesteren. Der skulle søges oplysning, om det var beboere fra omegnen, der havde været impliceret, og derfor ville have papirerne af

Fra befrielsesdagene i Nr. Bjert.

vejen. Men der blev aldrig oplyst noget herom.

Til slut fortæller Kristian Bertelsen om landsbysparekassen, oprettet af fattiggårdsbestyrelsen og omegnens bønder. Efter 1920 med en ny sparekasselov blev den en egentlig sparekasse, Eltang- Sdr. Vilstrup Sparekasse. Bertelsen sad i repræsentantskabet fra 1920 og var fra 1931 til 1973 direktør. Sparekassens formål var at få fat i børnene og få dem til at spare op, så de som unge mennesker kunne samle kapital til igangsætning.